ISSN 2414-0627 (Print); ISSN 2415-7562 (Online)

ОНОМАСТИКА

УДК 811.161.2’373.23’36
https://doi.org/10.18524/2414-0627.2026.33.368011

М. Л. Дружинець,
д-р філол. наук, проф.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0001-8232-0216

СУЧАСНІ ІМЕННІ ВАРІАНТИ: АНТРОПОНІМІЙНІ ГНІЗДА ТА СТРУКТУРНО-СЛОВОТВІРНІ МОДЕЛІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТУВАННЯ)

Стаття присвячена актуальній проблемі — антропонімійній деривації, зокрема іменній варіантності. **Мета розвідки**: дослідити сучасні варіанти улюблених імен на основі анкетування респондентів, проаналізувати їхні структурно-словотвірні особливості та антропонімійні гнізда. **Завдання дослідження**: виявити закономірності формування іменних варіантів; дослідити сучасні варіанти особового іменника, провівши анкетування; представити антропонімійні гнізда варіантів чоловічих і жіночих імен; розглянути способи творення емоційно-оцінних варіантів; проаналізувати структурні модифікації іменних варіантів; встановити чинники, які відіграють головну роль в формуванні варіантів особового іменника. **Об’єкт дослідження** — сучасні іменні варіанти улюблених імен одеситів. **Предметом дослідження** є антропонімійні гнізда та способи творення, структурні модифікації (суфіксація, усічення, редуплікація, усічувально-суфіксальне творення) сучасних варіантів улюблених імен, зафіксованих в анкетах респондентів м. Одеси. **Фактичний матеріал дослідження** — результати анкетування респондентів (здобувачів ОНУ імені І. І. Мечникова, вчителів, учнів КЗ «Рішельєвський науковий ліцей» та їхніх батьків), отримані через Google Forms. **Джерельною базою** дослідження є 100 анкет, зібраних за допомогою Google Forms. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: *аналіз і синтез* для здійснення теоретичних узагальнень і систематизації фактичного матеріалу; *індукція та дедукція* з послідовним уточненням про антропонімійні гнізда онімів, їхні деривaційні процеси; *описовий метод,* який забезпечує збір, систематизацію та підготовку даних до подальшої обробки; *зіставний метод,* який допомагає порівняти словотвірні моделі чоловічих і жіночих імен, варіанти досліджених імен із варіантами, зафіксованими в словниках та варіантами імен різних регіонів України; *спостереження та анкетування* для фіксації загальних тенденцій функціонування аналізованих імен; *прийом кількісних підрахунків,* що зводиться до підрахунку частоти вживання мовних одиниць, які в нашому дослідженні представлені особовими іменами.

© Автор, 2026
Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC 4.0

Таким чином, найширші антропонімійні гнізда чоловічих імен мають 6 варіантів (ім'я *Іван*), 5 варіантів (*Тимофій, Олексій*), 4 варіанти (*Володимир, Гліб, Михайло, Ілля, Роман*); найширші антропонімійні гнізда жіночих імен – 9 варіантів (*Ольга*), 8 варіантів (*Тетяна*), 7 варіантів (*Галина, Катерина, Олександра, Наталія*). При творенні варіантів жіночих імен, як і чоловічих, превалює словотвірний спосіб творення. Розмовно-побутові варіанти, утворені цим способом, мають емоційне забарвлення, здебільшого зменшено-пестливе. Для вираження наявних в антропонімах емоційно-оцінних відтінків в м. Одесі використовуються такі різновиди словотворення, як суфіксація, усічення (афереза, синкопа, апокопа), усічено-суфіксальний спосіб, редуплікація. Найпродуктивнішим способом творення розмовних варіантів особових імен є суфіксація, зокрема, для чоловічих імен найчастотнішими є суфікси *-к(о), -ик (-ік), -чик*, а для жіночих — *-к(а), -очк(а), -ус(я), -ас(я), -єньк(а)*.

Ключові слова: іменні варіанти, жіночі/чоловічі імена, антропонімійні гнізда, словотвірні моделі, суфіксація, усічення (афереза, синкопа, апокопа), усічено-суфіксальний спосіб, редуплікація.

M. L. Druzhynets,
DSc in Philology, Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
Professor at the Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department

CONTEMPORARY VARIANTS OF PERSONAL NAMES: ANTHROPONYMIC CLUSTERS AND STRUCTURAL-DERIVATIONAL MODELS (BASED ON SURVEY RESULTS)

This article addresses a pressing issue — anthroponymic derivation, particularly variants of personal names. **The aim** of the study is to investigate contemporary variants of popular names based on a survey of respondents, analyse their structural and word-formation features, and identify anthroponymic clusters. **Research objectives** are to identify patterns in the formation of variants of personal names; to investigate contemporary variants of favourite personal names through a survey; to present anthroponymic clusters of male and female names; to examine methods of creating emotionally evaluative variants; to analyse structural modifications; to identify the factors that play a key role in the formation of personal noun variants. **The object** of the study is the contemporary variants of favourite personal names of Odesa residents. **The subject** of the study is anthroponymic clusters and methods of formation, structural modifications (suffixation, truncation, reduplication, truncation-suffix formation) of contemporary variants of favourite names recorded in questionnaires from respondents in the city of Odesa. **The empirical data** of the study consists of the results of the respondents' survey (students at Odesa I. I. Mechnikov National University, teachers and students of the Richelieu Scientific Lyceum, and their parents), collected via Google Forms. **The source base** of the study comprises 100 questionnaires collected using Google Forms.

To achieve the research objectives and complete the tasks, general scientific and specialised methods were employed such as *analysis and synthesis* to carry out

theoretical generalisations and systematise the factual material. Also*, induction and deduction* were used with subsequent clarification of the anthroponymic roots of names and the derivational processes of names. *The descriptive method* is used in the research to ensure the collection, systematisation, and preparation of data for further processing. *The comparative method* helps to compare the word-formation models of male and female names, variants of the studied names with those recorded in dictionaries, and variants of names from different regions of Ukraine. *Observation and surveys* are used to identify general trends in the usage of the analysed names. Also, *the method of quantitative counts* which involves calculating the frequency of use of linguistic units (personal names in this case).

Therefore, the broadest anthroponymic clusters of male names have 6 variants of the name Ivan, 5 variants of the names Tymofii and Oleksii, 4 variants of the names Volodymyr, Hlib, Mykhailo, Illiia and Roman). The broadest anthroponymic clusters of female names have 9 variants of the name Olha, 8 variants of the name Tetiana, 7 variants of the names Halyna, Kateryna, Oleksandra, and Nataliia. In the formation of variants of both female and male personal names, the derivational method of formation prevails. Colloquial variants formed in this way have an emotional connotation, mostly diminutive and affectionate. To convey the emotional and evaluative nuances present in personal names, the following word-formation methods are most used in Odesa: *suffixation*; *truncation* (apheresis, syncope, apocope); *the truncation-suffixation method*; and *reduplication*. The most productive method for creating colloquial variants of personal names is suffixation. For male names, the most frequent suffixes are -k(o), -ik (-ik), -chyk; and for female names, -k(a), -ochk(a), -us(ya), -as(ya), -yenk(a).

Keywords: variants of personal names, female/male names, anthroponymic clusters, word-formation models, suffixation, truncation (apheresis, syncope, apocope), truncation-suffixation method, reduplication.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Ім’я людини – це частина історії народу. Історія та інформація, яка може бути зчитана з власних імен, є більш достовірною, об’єктивною та захоплюючою, ніж із інших джерел. На думку Ю. Карпенка, «власні назви містять величезну інформацію і мають значне мовне навантаження» [3, с. 17].

Актуальність розвідки полягає в тому, що антропонімійні дослідження синхронного і діахронного напряму будуть завжди на часі, оскільки вічне людське суспільство і його антропонімія, що розвивається і змінюється, буде привертати погляди мовознавців до цього лінгвістичного матеріалу задля доповнення загальної картини історичних подій в Україні. Особові імена людей, безумовно, є частиною лексичної системи мови, функціонують за її законами та дуже швидко реагують на будь-які зміни, що відбуваються в суспільстві. Дослідження в галузі антропоніміки поглиблюють відомості про лінгвоментальні характеристики народу, зберігають і передають стереотипи національної культури. Аналіз сучасної іменної варіантності м. Одеси на основі анкетування респондентів, безперечно, зможе доповнити загальну картину антропонімікону та

представити етнографічну, історичну, соціальну, культурологічну інформацію, а також з'ясувати наскільки порушуються норми мовного стандарту, засмічується українська мова чужомовними елементами.

Аналіз досліджень проблеми. За роки незалежності й наполегливої праці вчених-ономастів ситуація з називанням дітей як в офіційній, так і в побутовій формі, на наш погляд, не покращилася. Цю проблему порушувала ще мовознавиця І. Фаріон, і вона є надзвичайно глибокою та важливою, українські пестливі форми імені дитини мають активно поширюватися й витіснити чужомовні. Засоби вираження емоційно-оцінних відтінків в іменах мають давні традиції та досліджувались у працях таких мовознавців: П. Чучка, Л. Кракалія, І. Сухомлин, Р. Осташ, С. Павелко, В. Познанська; на історичному матеріалі особові імена та їхні варіанти вивчали М. Худаш, Р. Керста, Р. Осташ, М. Демчук, С. Панцьо, М. Сенів та ін. Цінним є «Словник українських імен» І. Трійняка [5], у якому вміщено велику кількість особових імен у їхній повній унормованій формі, а також скорочені, пестливі, розмовні, зневажливі варіанти. Не втратив своєї науковості та актуальності для мовознавців, працівників РАГСу та батьків словник-довідник Л. Скрипник та Н. Дзятківської «Власні імена людей» [4], у якому розкрито етимологію імені, розмовно-побутові (скорочені, усічені, здрібніло-пестливі, згрубіло-зневажливі) варіанти імені.

Останнім часом у дослідженнях ономастів дедалі чіткіше виділяється соціолінгвістичний аспект вивчення особових назв, що вимагає спеціальних досліджень й інших підходів до їхнього вивчення. **Мета нашої розвідки**: дослідити сучасні варіанти улюблених імен на основі анкетування респондентів, проаналізувати їхні структурно-словотвірні особливості та антропонімійні гнізда. **Завдання дослідження**: виявити закономірності формування іменних варіантів; дослідити сучасні варіанти улюбленого особового іменника, провівши анкетування; представити антропонімійні гнізда варіантів чоловічих і жіночих імен; розглянути способи творення емоційно-оцінних варіантів; проаналізувати структурні модифікації іменних варіантів; встановити чинники, які відіграють головну роль в формуванні варіантів особового іменника. **Об'єкт дослідження** – сучасні іменні варіанти улюблених імен одеситів. **Предметом дослідження** є антропонімійні гнізда та способи творення, структурні модифікації (суфіксація, усічення, редуплікація, усічувально-суфіксальне творення) сучасних варіантів улюблених імен, зафіксованих в анкетах респондентів м. Одеси. **Фактичний матеріал дослідження** – результати анкетування респондентів (здобувачів ОНУ імені І. І. Мечникова, вчителів, учнів КЗ «Рішельєвський науковий ліцей» та їхніх батьків), отримані через Google Forms. **Джерельною базою дослідження** є 100 анкет, зібраних за допомогою Google Forms. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: *аналіз і синтез* для здійснення теоретичних узагальнень і систематизації фактичного матеріалу; *індукція та дедукція* з послідовним уточ-

ненням про антропонімійні гнізда онімів, їхні дериваційні процеси; *описовий метод,* який забезпечує збір, систематизацію та підготовку даних до подальшої обробки; *зіставний метод,* який допомагає порівняти словотвірні моделі чоловічих і жіночих імен, варіанти досліджених імен з варіантами, зафіксованими в словниках та варіантами імен різних регіонів України; *спостереження та анкетування* для фіксації загальних тенденцій функціонування аналізованих імен; *прийом кількісних підрахунків*, що зводиться до підрахунку частоти вживання мовних одиниць, які в нашому дослідженні представлені особовими іменами.

Новизна нашої розвідки полягає в тому, що вперше здійснено аналіз антропонімійних варіантних гнізд особових імен, зокрема улюблених імен одеситів; вперше на сучасному матеріалі південноукраїнських респондентів досліджено словотвірні моделі та висвітлено способи їхнього творення (суфіксація; усічення (аферeза, синкопа, апокопа); усічено-суфіксальний спосіб; редуплікація) із зазначенням найпродуктивніших. **Практичне значення дослідження** полягає в тому, що фактичний матеріал можна використати для укладання словника варіантів імен Одещини та України, а також у подальшому дослідженні української антропонімійної системи. Результати дослідження можна застосувати для лекційних курсів з діалектології, дериватології, лексикології, для спецкурсів і спецсемінарів з ономастики в закладах вищої освіти. **Теоретичне значення дослідження** вбачається у поглибленні наукових знань про іменні варіанти та іхні дериваційні процеси. Результати дослідження сприятимуть створенню цілісного уявлення про функціонування неофіційного особового імені.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Прикметною рисою власного особового імені є те, що в мовленні воно часто змінює свою форму, тобто виступає у різних варіантах. У сучасній українській мові популярні імена мають по сто, двісті, а окремі навіть більше трьохсот варіантів. При цьому варіант від варіанта може відрізнятися формою, тобто звуковим, морфемним складом, особливостями відмінювання, а також територією і часом вживання, сферою функціонування [1, с. 74].

Кожен варіант особового імені є багатофункціональним і виражає широкий діапазон експресивно-стилістичних відтінків: пестливий, шанобливий, жартівливий, зневажливий тощо. Варіанти особових імен утворюють іменні гнізда (ряди). До них входять: 1) повне офіційне паспортне ім'я, що є домінантою або стрижнем, навколо якого об'єднуються всі інші члени гнізда: *Артéм, Івáн, Анастасíя*; 2) словотвірні варіанти: *Васькó, Сашýня, Алíнка*; 3) фонетичні: *Данúло – Данíла*; 4) акцентуаційні: *Вероні́ка – Веро́ніка*. Кількість варіантів в іменному гнізді буває різною, що залежить від багатьох чинників, але найперше від впливу певних ознак місцевої говірки [2, с. 511].

Розглянемо кількісні та структурно-словотвірні особливості іменних варіантів, зафіксовані в анкетах респондентів. Улюблені чоловічі імена інформантів

такі: *Анатолій, Андрій, Арсеній, Артем, Богдан, Борис, Вадим, Валентин, Валерій, Василь, Віктор, Володимир, В'ячеслав, Геннадій, Георгій, Гліб, Данило, Денис, Дмитро, Едуард, Євген, Іван, Ігор, Ілля, Костянтин, Лев, Леонід, Максим, Матвій, Микита, Микола, Михайло, Олег, Олександр, Олексій, Павло, Петро, Роман, Ростислав, Святослав, Сергій, Станіслав, Степан, Тарас, Тимофій, Тихон, Федір, Ярослав.*

Найширші антропонімійні гнізда чоловічого іменника у нашому дослідженні мають від шести варіантів, зокрема 6 варіантів зафіксували в імені Іван – *Іванко, Івась, Ваня (Івасик, Ванюша, Ваньок)*; 5 варіантів в іменах: Тимофій – *Тимко, Тимофійко, Тіма (Тим, Тимоха);* Олексій: *Олекса, Льоша, Олесь (Алекс, Лесик);* 4 варіанти: Володимир – *Володя, Вова, Владик, Мирко*; Гліб – *Глібко, Глібчик (Глібонько, Глібочко);* Михайло – *Михась, Михайлик, Міша, Михалко*; Ілля – *Ілько, Іллюша (Іллюха, Ілюня);* Роман – *Рома, Ромчик (Ромко, Ромась)*; 3 варіанти – Дмитро – *Діма, Дмитрик, Митя*; Тихон: *Тихін, Тишко (Тихонко).*

Найвужчі антопонімійні гнізда в чоловічому іменнику складаються з одного чи двох варіантів: 2 варіанти в таких іменах, як Артем – *Артемко*, *Тьома*; Ярослав – *Ярик, Слава*; Анатолій – *Толя, Толик*; Богдан – *Богданко, Даня*; Вадим – *Вадимко, Вадя*; Василь – *Васько, Василько*; Віталій – *Віталік, Вітась*; В'ячеслав – *Слава, Славко*; Георгій – *Гоша, Жора*; Данило – *Данилко, Даня*; Євген – *Євгенко, Женя*; Ігор – *Ігорко, Гарик*; Костянтин – *Костя, Костик*; Максим – *Максимко, Макс*; Микола – *Миколка, Коля*; Олег – *Олежик, Олегко*; Павло – *Павлик, Павлусь*; Петро – *Петрик, Петрусь*; Ростислав – *Слава, Ростик*; Святослав – *Слава, Святик*; Сергій – *Сергійко, Серж*; Станіслав – *Стас, Слава*; Степан – *Степанко, Стьопа*; Ярослав – *Ярик, Слава*; 1 варіант у антропонімах: Андрій – *Андрійко,* Арсеній – *Арсен,* Борис – *Боря*, Валентин – *Валик*, Валерій – *Валера*, Віктор – *Вітя*, Геннадій – *Гена*, Денис – *Дениско*, Едуард –*Едик*, Лев – *Левко*, Леонід – *Льоня*, Матвій – *Матвійко*, Микита – *Микитка,* Тарасик – *Тарасик*, Федір – *Федько.*

Улюблені жіночі імена респондентів: *Аделіна, Адель, Адріанна, Алевтина, Аліна, Аліса, Алла, Анастасія, Ангеліна, Анна, Антоніна, Аполлінарія, Аріна, Ася, Валентина, Валерія, Варвара, Василина, Вероніка, Вікторія, Віолетта, Віра, Віталіна, Влада, Владислава, Галина, Ганна, Дар'я, Дарина, Джульєтта, Діана, Діна, Евеліна, Елеонора, Емілія, Єва, Євгенія, Єлизавета, Жанна, Злата, Зоя, Ізабелла, Ілона, Інеса, Інна, Ірина, Каміла, Каріна, Кароліна, Катерина, Крістіна, Лариса, Ліда, Ліліана, Ліна, Любов, Людмила, Маргарита, Марина, Маріанна, Марія, Марта, Марта, Мілана, Міра, Надія, Наталія, Неллі, Ніка, Ніколь, Ніна, Оксана Олександра, Олена, Олеся, Ольга, Поліна, Раїса, Руслана, Світлана, Софія, Стефанія, Таїсія, Тамара, Тетяна, Уляна, Христина, Яна, Ярослава.*

Найширші антропонімійні гнізда жіночого іменника мають від дев'яти варіантів, зокрема 9 варіантів має ім'я Ольга – *Оля, Олюся, Олічка, Ляля (Ольгуня, Ольчик, Олюня, Льоля, Хельга)*; 8 варіантів: Тетяна – *Таня, Тетянка, Тата,*

Танюша (Танюся, Таточка, Татуся, Танюха); 7 варіантів: Галина – *Галя, Галинка, Галюся (Галюня, Гася, Аля, Ліна);* Катерина – *Катя, Катруся, Катеринка, Катря (Катюша, Кейт, Кет)*; Олександра – *Саша, Леся, Олеся, Шура, Сандра (Алекса, Ася)*; Наталія – *Наталя, Наталка, Ната, Тата (Наташа, Натуся, Наталі);* 6 варіантів: Анастасія – *Настя, Настуся, Стася, Ася (Тася, Нюся);* Анна – *Ганна, Ганнуся (Аня, Нюра, Нюся, Ася);* Дар'я – *Дарина, Даринка, Даша, Одарка (Дара, Дарця)*; Єлизавета – *Ліза, Вета (Лізуня, Бетсі, Ліля, Елайза);* Ірина – *Іра, Іринка, Ярина, Яринка (Орися, Ірчик);* Оксана – *Ксеня, Ксюша (Оксана, Оксанка, Ксана, Сана);* Маргарита – *Рита, Марго, Маргоша (Ріта, Маргаріта)*; Марія – *Марійка, Маруся, Маша, Марічка (Маня, Мура);* Софія – *Софійка, Соня, Софа (Зося, Сонька, Софієнька);* 5 варіантів: Валерія – *Лера (Леруня, Леруся, Валя, Лєра)*; Інна – *Іннуся, Інеса (Іна, Іночка, Інюта)*; Діана – *Діанка, Діаночка, Ді (Даяна, Дія)*; Ліліана, Ліна – *Ліля, Лілі, Лілея (Ліліана, Ліна);* Марина – *Маринка, Марися, Маріша (Муся, Іна);* 4 варіанти: Антоніна – *Тоня, Тося (Тонька, Ніна);* Ангеліна – *Ангеліна, Ліна, Геля (Ангеля);* Алла – *Аля, Алуся (Аллочка, Алюня);* Аріна – *Ярина, Ірина (Арінка, Аріша);* Євгенія – *Женя, Євга (Євгеша, Женюша, Гена);* Валентина – *Валя, Валюша, Тіна (Валентинка);* Ганна – *Аня, Ганнуся, Ганя,* Ася; Діна – *Дінка, Діночка (Дінуся, Ді);* Єва – *Євочка (Євася, Євуля, Ева);* Злата – *Златка, Златуся (Златочка, Лата);* Зоя – *Зойка (Зоюня, Зося, Зая);* Крістіна – *Христина, Тіна (Кріс, Крісті);* Лора, Лара – *Ліда, Лідочка (Лідуся, Ліна);* Любов – *Люба, Любочка (Любава, Любася);* Людмила – *Люда, Люся, Міла (Людочка);* Мирослава – *Мира, Слава (Мирося, Мирка);* Олена – *Леся, Оленка, Альона, Лєна*; Поліна – *Поля, Полінка (Полюся, Ліна);* Яна – *Янка, Януся (Яночка, Яся);* 3 варіанти: Алевтина – *Аля, Тіна, Валя*; Аполлінарія – *Поліна, Аля, Ліна*; Василина – *Вася, Лина, Васа;* Вікторія – *Віка, Віта (Вікуся);* Віолетта – *Віола, Лета, Віта*; Віталіна – *Віта, Ліна, Тала*; Дарина – *Дар'я, Даринка, Даша*; Маріанна –*Маріанка, Яна, Маря*; Ніка – *Ніколь, Вероніка (Нікуся);* Руслана – *Руся, Лана, Русланка;* Світлана – *Світланка, Лана (Свєта);* Таїсія – *Тая, Тася (Таїса);* Уляна – *Уля, Улянка, Уляся*.

Найвужчі антопонімійні гнізда в жіночому іменнику складаються з одного чи двох варіантів, зокрема 2 варіанти: Аделіна – *Адель, Ліна*; Адріанна – *Адріана, Яна*; Аліна – *Аля, Ліна*; Варвара – *Варя, Варка*; Віра – *Вірочка, Віруня*; Владислава – *Влада, Слава*; Елеонора – *Нора, Еля*; Емілія – *Емма, Міла*; Ілона – *Ілонка, Лона*; Інеса – *Іна, Неса*; Кароліна – *Ліна, Каролька*; Лариса – *Лора, Лара*; Марта – *Марточка, Туся*; Мілана – *Міла, Лана*; Надія – *Надійка, Надя*; Ніколь – *Ніка, Ніколетка*; Ніна – *Ніночка, Нуся*; Олеся – *Леся, Олеська*; Стефанія – *Стефа*, *Фаня*; Христина – *Христя, Христинка*; 1 варіант: Адель – *Аделіна*; Аліса – *Аля*; Ася – *Анастасія*; Вероніка – *Ніка*; Влада – *Владислава*; Джульєтта – *Юлія*; Евеліна – *Ева*; Жанна – *Жанночка*; Ізабелла – *Белла*; Каміла – *Міла*; Каріна – *Карінка*; Міра – *Мирослава*; Неллі – *Неля*; Раїса – *Рая*; Тамара – *Тома*, Ярослава – *Ярослава.*

Іменні варіанти, що запропонували респоденти м. Одеси, утворюються різними способами, найбільш продуктивними є словотвірні варіанти, які мають емоційне забарвлення, здебільшого зменшено-пестливе. Їх уживають найчастіше, коли звертаються до дітей або молодших за віком людей. Значна кількість цих варіантів побутує в сімейному колі. Такі варіанти утворюються чотирма способами: суфіксальним, усічувальним, усічувально-суфіксальним, редуплікацією.

Суфіксація – найбільш продуктивний спосіб творення варіантів особових імен в нашому дослідженні. Залежно від типу твірної основи у межах цього способу виділяємо дві моделі. До першої моделі належать похідні, утворені від повних імен: *Андрі́й – Андрі́йко, Артем – Артемко, Богдан – Богданко.* Найпродуктивнішими у цій моделі виявилися суфікси *-чик, -ик (-ік), -к(о)*: *Андрік, Арте́мчик, Ромчик*, *Адрійко, Вади́мко*. Основна норма їх уживання – найменування дітей або молодших за віком чоловіків. Рідше функціонують ці іменні варіанти з -ась: Михась, Івась; значно рідше функціонують імена з суфіксами -ечка, -ок, -оньк(о), -очк(о), -юх(а), -ох(а), -юш(а): *Санечка, Глібонько, Глібочко, Ваньок, Іллюха, Ілюша, Тимоха*. До другої моделі належать варіанти, утворені шляхом повторної суфіксації: *Іван – Ва́ня, Ваню́ша; Гліб – Глібко, Глібчик, Глібонько, Глібочко*. Повторна суфіксація особових імен використовується для вираження вищого ступеня пестливості або ж згрубілості, зневажливості.

При творенні варіантів жіночих імен, як і чоловічих, превалює словотвірний спосіб. Розмовно-побутові варіанти, утворені цим способом, мають емоційне забарвлення, здебільшого зменшено-пестливе. Залежно від типу твірної основи у межах цього способу в жіночих іменах теж виділяємо дві моделі. До першої моделі належать похідні, утворені від повних імен: *Дарина – Даринка, Діа́на – Діа́нка*. Найпродуктивнішими у цій моделі виявилися суфікси -к(а), -очк(а), -ус(я), -ас(я), -єньк(а): *Алі́нка, Ангелі́нка, Діа́нка, Алі́ночка, Ніночка, Ганну́ся, Євася, Лідуся, Любася, Софієнька*. За допомогою цих суфіксів утворюються пестливі або здрібнілі варіанти жіночих імен, які використовуються усіма віковими та соціальними групами. Рідше з таким же значенням при творенні варіанта вживається суфікс -юш(а), еш(а): *Ксюша, Євгеша*. **Серед суфіксів, що додаються до основи повного імені, малопродуктивним є суфікс -юн(я):** *Зоюня*. До другої моделі належать варіанти, утворені шляхом повторної суфіксації: *Віра – Вірочка, Віруня, Ольга – Оля, Олюся, Олічка*. Повторна суфіксація – основний спосіб творення варіантів жіночих імен у м. Одесі: приєднання до усічено-суфіксальних варіантів на -а суфіксів суб'єктивної оцінки **-ус(я), -ун(я), -юс(я):** *Лєруся, Лєруня, Вікуся, Полюся*; варіанти на -х(а), -юх(а): *Ксю́ха, Таню́ха* – характерна особливістю молодіжного мовлення; варіанти на -чик: *Ле́рчик, Ірчик* – мають незначний ступінь пестливості; варіанти на -юш(а), -ош(а): *Насті́юша, Маргоша* – носять легкий відтінок пестливості. Усі вони зустрічаються рідко.

Усічення – це спосіб творення іменних варіантів, що полягає в усіченні основи імені. Залежно від того, яка частина імені усічується, існує три основні моделі: афереза, синкопа та апокопа. *Афереза* – це такий тип усічення, при якому відкидаються початкові ненаголошені склади імені [6, с. 37]. При цьому усічуватися може один, два або три склади твірного імені, що залежить, як правило, від того, на який склад падає наголос: *В'ячесла́в, Святослав, Станісла́в, Яросла́в – Слава*; *Світла́на – Ла́на; Каміла – Міла.* Іменні варіанти, утворені шляхом аферези, лише іноді мають емоційне забарвлення та диференціюють людей за віком. *Апокопа* – досить поширений тип усічення, який полягає у відкиданні одного чи кількох кінцевих складів імені [там само, с. 30]: *Вітáлій – Вітáль, Максúм – Макс, Яросла́в – Яр+ик*; *Натáля (Натáлія) –Нáта; Стефанія – Стефа.* Більшість таких утворень стилістично нейтральні. *Синкопа* – це такий тип усічення, при якому усувається серединна частина імені [там само, с. 584]. Порівняно з апокопою та аферезою, цей тип усічення діє дуже рідко: *Андрій – Андій; Діа́на – Ді́на; Ксе́нія – Ксе́ня.* Іноді іменні варіанти виникають в результаті одночасного усічення різних частин оніма: *Станісла́в > Стас* (синкопа та апокопа); *Єлизаве́та > Лі́за* (афереза й апокопа).

Усічувально-суфіксальний спосіб – це утворення варіантів шляхом одночасного усічення імені та додаванням до такої його частини суфікса: *Анато́лій –То́ля, Ві́ктор – Ві́тя, Борис – Боря; Ярослава – Я́ся, Ксенія – Ксю́ша, Ксю́ня, Марія – Мару́ся*.

Редуплікація – це утворення варіантів шляхом подвоєння частини імені, переважно складу [там само, с. 545]. Цей спосіб творення непродуктивний на всій території України, і в іменнику досліджуваного міста зафіксовано декілька таких варіантів: *Володи́мир – Во́ва*, *Та́та – Наталія, Ля́ля – О́льга.* Цей варіант широко вживається при найменуванні людей різного віку.

Окремим способом творення розмовно-побутового варіанту імені є його **іншомовне походження**. Було зафіксовано декілька таких онімів: *А́лекс, Лекс (Олексій), Се́рж (Сергій); Кейт, Ке́т (від Катери́на), Кріс, Крісті (від Христина), Бетсі, Елайза (Єлизавета).*

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, опрацювавши анкети одеських респондентів, можна зробити висновок, що найширші антропонімійні гнізда чоловічого іменника мають 6 варіантів *(ім'я Іван)*; найширші антропонімійні гнізда жіночого іменника – 9 варіантів *(Ольга).* Найпродуктивнішим способом творення розмовних варіантів особових імен є суфіксація, зокрема, для чоловічих імен найчастотнішими є суфікси *-к(о), -ик (-ік), -чик*, а для жіночих – *-к(а), -очк(а), -ус(я), -ас(я), -єньк(а)*. При творенні варіантів жіночих імен, як і чоловічих, превалює словотвірний спосіб. Розмовно-побутові варіанти, утворені цим способом, мають емоційне забарвлення, здебільшого зменшено-пестливе. Для вираження наявних в антропонімах емоційно-оцінних відтінків в м. Одесі використовуються такі різновиди словотворення, як

суфіксація, усічення (аферeза, синкопа, апокопа), усічено-суфіксальний спосіб, редуплікація. Важливу роль у формуванні варіантів особових імен відіграють словотвірні, фонетичні, емоційно-експресивні, соціокультурні чинники, а також мовна мода та мовні запозичення.

Чимало батьків перебувають під впливом культури окупанта і називають своїх дітей російськими варіантами імені або використовують російську транскрипцію українського традиційного імені, тому фахівці-філологи повинні надавати кваліфіковану пораду молодим батькам. Роль філологів у формуванні культури вживання українських особових імен / утвердження українських форм особових імен у сучасному комунікативному просторі – це перспективні напрями нашого подальшого дослідження.

Література

1. Белей Л. О. Ім'я дитини в українській родині. Харків : Фоліо, 2010. 285 с. URL: https://archive.org/details/imya2010/page/n51/mode/2up (дата звернення: 10.05.2026).

2. Буга Т. В. Варіантність чоловічих імен говірки с. Мічуріне Тельманівського району Донецької області. *Лінгвістичні студії.* 2007. Вип. 15. С. 510–514. URL: https://litmisto.org.ua/?p=7801 (дата звернення: 09.05.2026).

3. Карпенко Ю. Ономастичні міркування. *Записки з ономастики.* 2005. Вип. 9. С. 11–17. URL: https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/1830 (дата звернення: 15.04.2026).

4. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Київ : Наук. думка, 2005. 344 с. URL: https://archive.org/details/ukrnam2005 (дата звернення: 15.04.2026).

5. Трійняк І. І. Словник українських імен. Київ : Довіра, 2005. 508 с. URL: https://old.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000000791 (дата звернення: 15.04.2026).

6. Українська мова : енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови; редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: https://archive.org/details/UkrMovEnts/page/29/mode/2up (дата звернення: 02.06.2026).

References

1. Belei, L. O. (2010) *Imia dytyny v ukrainskii rodyni* [A child's name in a Ukrainian family]. Kharkiv: Folio. Available at: https://archive.org/details/imya2010/page/n51/mode/2up (Accessed: 10 May 2026). [in Ukrainian].

2. Buha, T. V. (2007) 'Variantnist cholovichykh imen hovirky s. Michurine Telmanivskoho raionu Donetskoi oblasti' [Variation in male names in the dialect of the village of Michurine, Telmanivsky district, Donetsk oblast], *Linhvistychni Studii* [Linguistic Studies], (15), pp. 510–514. Available at: https://litmisto.org.ua/?p=7801 (Accessed: 09 May 2026). [in Ukrainian].

3. Karpenko, Yu. (2005) 'Onomastychni mirkuvannia' [Reflections on onomastics], *Opera in Onomastica*, (9), pp. 11–17. Available at: https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/1830 (Accessed 15 April 2026). [in Ukrainian].

4. Skrypnyk, L. H. and Dziatkivska, N. P. (2005) *Vlasni imena liudei* [People's first names]. Kyiv: Naukova dumka. Available at: https://archive.org/details/ukrnam2005 (Accessed: 15 April 2026). [in Ukrainian].

5. Triiniak, I. I. (2005) *Slovnyk ukrainskykh imen* [Dictionary of Ukrainian Names]. Kyiv: Dovira. Available at: https://old.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000000791 (Accessed: 15 April 2026). [in Ukrainian].

6. Rusanivskyi, V. M. *et al*. (eds.) (2004) *Ukrainska mova* [Ukrainian language]. 2nd edn., rev. and ext. Kyiv: Vyd-vo "Ukrainska entsiklopediia" imeni M. P. Bazhana. Available at: https://archive.org/details/UkrMovEnts/page/29/mode/2up (Accessed: 02 June 2026). [in Ukrainian].

Статтю отримано 15.05.2026
Затверджено після рецензування 10.06.2026
Дата публікації 28.08.2026